

MAŁOPOLSKI PROGRAM EDUKACJI ZDROWOTNEJ

„Ważnym zadaniem szkoły jest także edukacja zdrowotna, której celem jest kształtowanie u uczniów nawyku dbałości o zdrowie własne i innych ludzi oraz umiejętności tworzenia środowiska sprzyjającego zdrowiu.”

Program został opracowany na podstawie dotychczasowych doświadczeń w zakresie edukacji zdrowotnej realizowanej w szkołach województwa małopolskiego.

Program uwzględnia treści z następujących dokumentów o charakterze strategicznym:

1. Wytoczne ministerstwa Edukacji - **Rok bezpiecznej szkoły**
2. **Narodowy Program Zdrowia** na lata 2007-2015 Załącznik do Uchwały Nr 90/2007 Rady Ministrów z dnia 15 maja 2007r.
3. **„Narodowy program zwalczania chorób nowotworowych”** w roku 2013 oraz kierunków realizacji tego programu w roku 2014 i 2015 w zakresie zadania: rozwój profilaktyki pierwotnej nowotworów złośliwych, w tym zwłaszcza zależnych od palenia tytoniu i niewłaściwego żywienia;

Ponadto wykorzystano programy:

- Projekt europejski HEPS (Healthy Eating and Physical Activity in Schools) – „Zdrowe Żywienie i Aktywność Fizyczna w Szkole” realizowany w latach 2009–2011 przez zespół specjalistów w dziedzinie promocji zdrowia w szkole z uniwersytetów, instytutów naukowych i agencji rządowych z 12 krajów (w tym także z Polski), w ramach Programu Zdrowia Publicznego Unii Europejskiej.
- Program Szkoła Promująca Zdrowie (SzPZ) -Program ten rozwijany był w Polsce w ramach Europejskiej Sieci Szkół Promujących Zdrowie (ESSzPZ), utworzonej w 1992 r., od 1 stycznia 2008 r. w Europejskiej Sieci Szkół dla Zdrowia w Europie - SHE, w wyniku porozumienia WHO/EURO, Rady Europy i Komisji Europejskiej. Polska została członkiem tej sieci w grupie pierwszych ośmiu krajów.
- Europejski Kodeks Walki z Chorobami Nowotworowymi. Do jego powstania przyczyniła się konieczność uwzględnienia sytuacji zagrożenia nowotworami złośliwymi w Unii Europejskiej (także Polski) oraz dostosowania programu nowotworowego Unii do nowych wyzwań, w tym prognozy wzrostu liczby zachorowań na choroby nowotworowe w najbliższej dekadzie, w szczególności w krajach akcesyjnych. Poprawa stanu edukacji społeczeństwa polskiego w dziedzinie profilaktyki i wczesnego rozpoznawania nowotworów jest również jednym z podstawowych elementów Narodowego Programu Zdrowia.

Prowadzenie edukacji prozdrowotnej jest powinnością każdego nauczyciela . Jej celem jest rozwijanie u uczniów umiejętności życiowych sprzyjających właściwym wyborom i prozdrowotnemu stylowi życia.

Cele edukacji zdrowotnej w szkole:

- Kreowanie całościowego podejścia do zdrowia - jako dynamicznych związków między zdrowiem fizycznym, społecznym, psychicznym i duchowym;
- Wykorzystywanie przez szkoły sprzyjających okoliczności dla edukacji zdrowotnej: programy i projekty zdrowotne realizowane pod patronatem Ministerstwa Zdrowia i Ministerstwa Edukacji Narodowej;
- Przekazywanie wiedzy o tym, co jest korzystne lub szkodliwe dla zdrowia i kształtowanie umiejętności wykorzystania tej wiedzy oraz tworzenie warunków w szkołach do ukształtowania postaw i nawyków troski o własne zdrowie i innych;
- Dążenie do harmonizowania wiedzy o zdrowiu, którą uczeń zdobywa z różnych źródeł (rodzina, nauczyciele, rówieśnicy, środki masowego przekazu, reklama, itp.);
- Zachęcanie uczniów do zdrowego stylu życia;
- Stwarzanie w placówkach oświatowych warunków i możliwości sprzyjających zdrowiu.

Sposób osiągnięcia celów:

a) EDUKACJA SZKOLNA

- I.1. Realizacja treści podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w szkole podstawowej, gimnazjum i w szkole ponadgimnazjalnej w zakresie edukacji zdrowotnej;
I.2. Opracowanie i wdrażanie programów wychowawczych i profilaktyki pod kątem działań prozdrowotnych;

II. REALIZACJA PROGRAMU UPOWSZECHNIANIA ZALECEŃ EUROPEJSKIEGO KODEKSU WALKI Z RAKIEM, poprzez:

- 1) popularyzowanie prozdrowotnego stylu życia, zgodnie z zaleceniami Europejskiego kodeksu walki z rakiem, jako sposobu na zapobieganie chorobom nowotworowym;
  - 2) kształtowanie postawy zdrowego stylu życia dzieci i młodzieży;
  - 3) popularyzację wczesnej diagnostyki przesiewowej.
- współpraca z Wojewódzkim Szpitalem im. Św. Łukasza w Tarnowie,**

III. PROMOCJA ZDROWEGO ODŻYWIANIA

III.1 Promocja zdrowego stylu życia poprzez aktywność ruchową i zdrowe odżywianie – współpraca z Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie - Wydział Technologii Żywności;

III.2 Promocja zdrowej żywności w stołówkach i sklepikach szkolnych - współpraca z Fundacją Banku Ochrony Środowiska i Fundacją „Szkoła na widelcu” oraz Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie - Wydział Technologii Żywności;

III.3 Profilaktyka nadwagi i otyłości u dzieci i młodzieży (w tym konkurs dla szkół podstawowych i gimnazjów "Sklepek wzorowy smaczny i zdrowy", koordynatorzy: Małgorzata Kulma, Małgorzata Frankowska); współpraca z Wydziałem Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz z Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Krakowie

IV. ZAGROŻENIA CYWILIZACYJNE W KONTEKŚCIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO UCZNIĄ

IV.1. Współpraca ze Specjalistyczną Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną dla Dzieci z Niepowodzeniami Edukacyjnymi i Nauczycieli;

IV.2. Współpraca z Kliniką Psychiatrii;

IV.3. Budowanie bezpiecznego środowiska edukacyjnego- współpraca z Fundacją FALOCHRON - Fundacja na Rzecz Bezpieczeństwa i Współpracy w Szkole ul. Hofmana 9, 30-210 Kraków; oraz Komendą Wojewódzką Policji;

IV.4 Profilaktyka zaburzeń depresyjnych wśród młodzieży; współpraca z Wydziałem Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego (koordynator: Elżbieta Kuras) oraz z Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Krakowie

V. ZDROWIE

V.1. Dziecko przewlekłe chore w szkole – współpraca z Uniwersyteckim Szpitalem Dziecięcym w Krakowie;

V.2. Profilaktyka chorób płuc - współpraca ze Szpitalem Chorób Płuc w Jaroszewcu

V.3. Zapobieganie próchnicy u dzieci; Wydział Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego (koordynator: Agnieszka Kargul) we współpracy z Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Krakowie

VI. PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE tj. stosowanie procedur postępowania w sytuacji podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie.- **Niebieska karta – współpraca z Wydziałem Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w zakresie przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz z Komendą Wojewódzką Policji.**

VII. REALIZACJA KRAJOWEGO PROGRAMU ZAPOBIEGANIA ZAKAŻENIOM HIV I ZWALCZANIA AIDS W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM - współpraca z Wydziałem Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz z Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Krakowie

VIII. KSZTAŁTOWANIE WŁAŚCIWYCH POSTAW SPOŁECZNYCH W ZAKRESIE TRANSPLANTOLOGII - współpraca z Krakowskim Szpitalem Specjalistycznym im. Jana Pawła II w Krakowie; Oddział Kliniczny Chirurgii Serca, Naczyń i Transplantologii;

Osiągnięcie tych celów wymaga podejmowania różnorodnych działań w ramach programu

dydaktycznego, wychowawczego i szkolnego programu profilaktyki. Jest to proces długotrwały, wymaga zaangażowania samych uczniów i ich rodziców, gdyż skuteczność edukacji zdrowotnej zależy od tego, czy dzieci przeniosą do swego codziennego życia to, czego uczą się w szkole.

Zadania do realizacji:

I. EDUKACJA SZKOLNA

1. Realizacja treści podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w szkole podstawowej, gimnazjum i w szkole ponadgimnazjalnej w zakresie edukacji zdrowotnej;
2. Opracowanie i wdrażanie programów wychowawczych i profilaktyki pod kątem działań prozdrowotnych;

Zadania:

- 1) Powołanie koordynatorów zdrowia w szkołach;
- 2) Opracowanie i wdrażanie projektów międzyprzedmiotowych w zakresie treści edukacji zdrowotnej ujętych w podstawie programowej;
- 3) Nadzór Dyrektora szkoły- monitorowanie realizacji treści podstawy programowej w zakresie edukacji zdrowotnej;
- 4) Włączenie do programu wychowawczego i szkolnego programu profilaktyki treści z zakresu edukacji zdrowotnej;
- 5) Diagnoza postaw uczniów w zakresie zachowań prozdrowotnych.

Instytucje zaangażowane w realizację zadań:

Kuratorium Oświaty w Krakowie, Dyrektorzy przedszkoli i szkół, Organy prowadzące szkoły;

II. REALIZACJA PROGRAMU UPOWSZECHNIANIA ZALECEŃ EUROPEJSKIEGO KODEKSU WALKI Z RAKIEM,

poprzez: popularyzowanie prozdrowotnego stylu życia, zgodnie z zaleceniami Europejskiego kodeksu walki z rakiem, jako sposobu na zapobieganie chorobom nowotworowym; kształtowanie postawy zdrowego stylu życia dzieci i młodzieży; popularyzację wczesnej diagnostyki przesiewowej.

współpraca z Wojewódzkim Szpitalem im. Św. Łukasza w Tarnowie,

Promocja zdrowego stylu życia poprzez aktywność ruchową i zdrowe odżywianie – współpraca z Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie, Wydział Technologii Żywności;

Zadania:

1. **Diagnoza stanu stosowania używek przez młodzież szkolną i otyłości uczniów szkół województwa małopolskiego;**
2. **Zmniejszenie rozpowszechnienia palenia tytoniu i picia alkoholu;**
  - 1) Egzekwowanie przepisów ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych oraz napojów alkoholowych - Konkurs na list do sprzedawców
  - 2) Zapewnienie udziału dzieci i młodzieży w działaniach na rzecz zmniejszenia ekspozycji populacji polskiej na działanie rakotwórczych substancji zawartych w dymie tytoniowym, w tym:
    - 15 listopada - Światowy Dzień Rzucania Palenia;
    - 31 maja - Światowy Dzień Bez Tytoniu ;
  - 3) Popularyzacja wśród dzieci i młodzieży szkolnej idei walki z czynnym i biernym paleniem tytoniu // konkurs dla uczniów na najciekawszą prezentację adresowaną do różnych grup społecznych, w tym grup rówieśniczych;
  - 4) Zorganizowanie sesji naukowej z udziałem przedstawicieli środowisk medycznych dla nauczycieli i młodzieży szkolnej na temat szkodliwości dymu tytoniowego i nadużywania alkoholu;
  - 5) Zachęcanie samorządów lokalnych oraz organizacji pozarządowych do udziału w zwalczaniu nikotynizmu i alkoholizmu - konkurs dla uczniów.

Institucje zaangażowane w realizację zadań:

Szpital Wojewódzki im. Św. Łukasza w Tarnowie, Kuratorium Oświaty w Krakowie, szkoły wszystkich typów województwa małopolskiego, Uniwersytet Rolniczy, Wydział Technologii Żywności, Miejskie Centrum Profilaktyki Uzależnień w Krakowie, Szpital Uniwersytecki w Krakowie- Klinika Psychiatrii Dzieci i Młodzieży,

3. Poprawa sposobu żywienia i jakości zdrowotnej żywności;

- 1) Zintensyfikowanie edukacji żywieniowej społeczeństwa, zwłaszcza w szkole, w ramach programu wszechstronnej edukacji zdrowotnej, liderzy młodzieżowi w środowiskach szkolnych, targi zdrowej żywności, itp...
- 2) Wdrożenie systemu posiłków szkolnych, bogatych w zdrową żywność, przy współudziale samorządów lokalnych i rodziców.
- 3) Popularyzacja zdrowej diety, akcje: „5 razy dziennie warzywa i owoce”,
- 4) Walka z otyłością, jako czynnikiem sprzyjającym zachorowaniom na nowotwory” - konkursy, sesje edukacyjne z udziałem specjalistów od zdrowej żywności.

Institucje zaangażowane w realizację zadań:

Szpital Wojewódzki im. Św. Łukasza w Tarnowie, Kuratorium Oświaty w Krakowie, szkoły wszystkich typów województwa małopolskiego, Samorząd lokalny, Zakłady Opieki Zdrowotnej, Organizacje działające na rzecz zdrowej żywności, Sanepid

4. Zwiększenie aktywności fizycznej dzieci i młodzieży;

- 1) Podniesienie atrakcyjności zajęć z wychowania fizycznego a w szczególności 4. godziny zgodnie z oczekiwaniami dzieci i młodzieży przygotowując do aktywności ruchowej w dalszych latach życia, (eksponując cele zdrowotne i kulturowe a nie tylko sportowe).
- 2) Udział dzieci i młodzieży w ogólnopolskich programach na rzecz rozwijania aktywności fizycznej i przeciwdziałania otyłości;
Udział dzieci i młodzieży w działaniach na rzecz prostych form wysiłku fizycznego, akcje: „Chodzę, biegam – więc jestem” oraz „Spacery, rowery”;
- 3) Organizowanie przez szkoły województwa małopolskiego i podkarpackiego przy współpracy z samorządem lokalnym, różnorodnych form promujących aktywność fizyczną, turnieje, zawody, wycieczki rowerowe itp....;

Institucje zaangażowane w realizację zadań:

Szpital Wojewódzki im. Św. Łukasza w Tarnowie, Kuratorium Oświaty w Krakowie, szkoły wszystkich typów województwa małopolskiego, Samorząd lokalny, lokalne instytucje sportu.

5. Zmniejszenie narażenia na czynniki szkodliwe w środowisku życia i pracy;

- 1) Upowszechnienie wiedzy na temat szkodliwości nadmiernej ekspozycji na promienie słoneczne celem zapobiegania nowotworom złośliwym skóry - sesja naukowa
- 2) Wprowadzenie edukacji ekologicznej pod kątem emisji szkodliwych substancji, promieniowanie jonizujące i niejonizujące i ich wpływu na życie ludzkie, w tym zachorowalność na niektóre choroby nowotworowe - sesja naukowa
- 3) Budowanie świadomości ekologicznej wśród dzieci i młodzieży.// projekty, programy edukacyjne, konkursy realizowane w szkołach

Institucje zaangażowane w realizację zadań:

Szpital Wojewódzki im. Św. Łukasza w Tarnowie, Kuratorium Oświaty w Krakowie, szkoły wszystkich typów województwa małopolskiego, Samorząd lokalny, Zakłady Opieki Zdrowotnej,

6. Promocja badań przesiewowych w kierunku wczesnego wykrycia chorób nowotworowych; - ulotki sesje z udziałem specjalistów

- 1) Promocja badań przesiewowych w szkołach a poprzez dzieci i młodzież w środowiskach rodzinnych uczniów szkół województwa małopolskiego, materiały informacyjne, konkurs na ulotkę,
- 2) Zorganizowanie sesji edukacyjnej dla młodzieży

Institucje zaangażowane w realizację zadań:

Szpital Wojewódzki im. Św. Łukasza w Tarnowie, szkoły wszystkich typów województwa małopolskiego, Samorząd lokalny, Zakłady Opieki Zdrowotnej,

7. Popularyzacja szczepień ochronnych jako sposób na zapobieganie niektórym chorobom nowotworowym

- 1) Zorganizowanie sesji edukacyjnych, w poszczególnych rejonach województwa małopolskiego, dla dzieci, młodzieży i dla rodziców (Szabliński, N. Sącz, M. Srebro, L. Wiórek)
- 2) Przygotowanie ulotek i materiałów informacyjnych,
- 3) Rozpowszechnianie przez młodzież szkolną materiałów informacyjnych w środowisku lokalnym.

Institucje zaangażowane w realizację zadań:

Szpital Wojewódzki im. Św. Łukasza w Tarnowie, Kuratorium Oświaty w Krakowie, , szkoły wszystkich typów województwa małopolskiego , Samorząd lokalny, Zakłady Opieki Zdrowotnej,

III. PROMOCJA ZDROWEGO ODŻYWIANIA

III.1 Promocja zdrowego stylu życia poprzez aktywność ruchową i zdrowe odżywianie – współpraca z Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie - Wydział Technologii Żywności;

III.2 Promocja zdrowej żywności w stołówkach i sklepikach szkolnych - współpraca z Fundacją Banku Ochrony Środowiska i Fundacją „Szkoła na widelcu” oraz Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie - Wydział Technologii Żywności;

Zadania:

- 1) konferencje regionalne poświęcone tematyce zdrowego żywienia w szkołach;
- 2) warsztaty kulinarne dla personelu dotyczące prozdrowotnego przygotowania posiłków dla uczniów
- 3) konferencje prasowe dla dziennikarzy regionalnych.

III.3 Profilaktyka nadwagi i otyłości u dzieci i młodzieży (w tym konkurs dla szkół podstawowych i gimnazjów "Sklepik wzorowy smaczny i zdrowy", koordynatorzy: Małgorzata Kulma, Małgorzata Frankowska); współpraca z Wydziałem Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz z Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Krakowie

IV. ZAGROŻENIA CYWILIZACYJNE W KONTEKŚCIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO UCZNI

IV.1. Współpraca ze Specjalistyczną Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną dla Dzieci z Niepowodzeniami Edukacyjnymi i Nauczycieli;

IV.2. Współpraca z Kliniką Psychiatrii Dzieci i Młodzieży Uniwersyteckiego Szpitala Psychiatrycznego

IV.3. Budowanie bezpiecznego środowiska edukacyjnego- współpraca z **Fundacją FALOCHRON - Fundacja na Rzecz Bezpieczeństwa i Współpracy w Szkole** ul. Hofmana 9, 30-210 Kraków; oraz Komendą Wojewódzką Policji;

IV.4 Profilaktyka zaburzeń depresyjnych wśród młodzieży; współpraca z **Wydziałem Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego** (koordynator: Elżbieta Kuras) **oraz z Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Krakowie**

V. ZDROWIE

V.1. Dziecko przewlekle chore w szkole – współpraca z Uniwersyteckim Szpitalem Dziecięcym w Krakowie;

V.2. Profilaktyka chorób płuc - współpraca ze Szpitalem Chorób Płuc w Jaroszewcu

V.3. Zapobieganie próchnicy u dzieci; Wydział Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego (koordynator: Agnieszka Kargul) we współpracy z Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Krakowie

VI. PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE tj. stosowanie procedur postępowania w sytuacji podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie.- **Niebieska karta – współpraca z Wydziałem Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w zakresie przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz z Komendą Wojewódzką Policji.**

VII. REALIZACJA KRAJOWEGO PROGRAMU ZAPOBIEGANIA ZAKAŻENIOM HIV I ZWALCZANIA AIDS W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM - współpraca z Wydziałem Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz z Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Krakowie

VIII. KSZTAŁTOWANIE WŁAŚCIWYCH POSTAW SPOŁECZNYCH W ZAKRESIE TRANSPLANTOLOGII - współpraca z **Krakowskim Szpitalem Specjalistycznym im. Jana Pawła II w Krakowie; Oddział Kliniczny Chirurgii Serca, Naczyń i Transplantologii;**

Zadania:

Organizacja konferencji, sesji dla nauczycieli i młodzieży, spotkań specjalistów z młodzieżą w szkołach województwa małopolskiego.

Szczegółowe zadania do realizacji w ramach działań IV, V, VI VII, VIII, zostaną określone na bieżąco w zależności od możliwości instytucji współpracujących.

INSTYTUCJE WSPÓŁPRACUJĄCE W REALIZACJI PROGRAMU:

1. **Wydział Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego**
2. **Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie**
3. **Komendą Wojewódzką Policji**
4. **Wojewódzki Szpital im. Św. Łukasza w Tarnowie**
5. Uniwersytet Rolniczy w Krakowie - Wydział Technologii Żywności;
6. Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna dla Dzieci z Niepowodzeniami Edukacyjnymi i nauczycieli;
7. Fundacja FALOCHRON i Fundacja na Rzecz Bezpieczeństwa i Współpracy w Szkole
8. Miejskie Centrum Profilaktyki i Uzależnień
9. Szpital Uniwersytecki w Krakowie Klinika Psychiatrii Dzieci i Młodzieży
10. Krakowski Szpital Specjalistyczny im. Jana Pawła II w Krakowie; Oddział Kliniczny Chirurgii Serca, Naczyń i Transplantologii;
11. Uniwersytecki Szpital Dziecięcy w Krakowie
12. Szpital Chorób Płuc w Jaroszewcu
13. Fundacja Banku Ochrony Środowiska i Fundacja „Szkoła na widelcu”,

Ewaluacja Małopolskiego Programu Edukacji Zdrowotnej

Wskaźniki osiągnięcia celów:

1. Przedszkola i szkoły województwa małopolskiego realizują treści edukacji zdrowotnej w ramach podstawy programowej poszczególnych zajęć edukacyjnych i programu wychowawczego szkoły;
2. Szkoły województwa małopolskiego uczestniczą w realizacji projektu upowszechniania zaleceń Europejskiego Kodeksu Walki z Rakiem;
3. Dzieci i młodzież szkolna zna założenia Europejskiego kodeksu walki z rakiem i wdraża je w życie;
4. Stołówki i sklepiki szkolne promują zdrową żywność;
5. Szkoły we współpracy z samorządami i instytucjami lokalnymi zajmującymi się upowszechnianiem sportu promują aktywność fizyczną oraz aktywne spędzanie czasu wolnego;
6. Dzieci i młodzież szkolna bierze udział w imprezach sportowych i rekreacyjnych w swoich środowiskach szkolnych i lokalnych
7. Dzieci i młodzież szkolna zna negatywne skutki palenia papierosów i innych używek;
8. Dzieci i młodzież szkolna zna zagrożenia chorobowe spowodowane niewłaściwym odżywianiem i otyłością;
9. Nauczyciele, rodzice i młodzież szkolna wie gdzie szukać pomocy w zakresie pomocy psychologiczno pedagogicznej w sytuacji trudności edukacyjnych dziecka;
10. Nauczyciele wiedzą gdzie szukać pomocy w rozwiązywaniu problemów wychowawczych w zakresie przeciwdziałania agresji i przemocy w szkole;
11. Szkoły upowszechniają wiedzę w zakresie transplantologii;
12. Szkoły upowszechniają wiedzę w zakresie zapobiegania chorobom gruźliczym;
13. Dzieci i młodzież szkolna wie jak przygotować się do egzotycznych wyjazdów, aby zapewnić sobie bezpieczeństwo i komfort podróży, jak również zminimalizować ryzyko komplikacji zdrowotnych;

14. Nauczyciele małopolskich szkół zapewniają właściwą opiekę dzieciom przewlekle chorym w szkołach;
15. Nauczyciele upowszechniają wiedzę dotyczącą przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
16. Uczeń wie gdzie szukać pomocy w sytuacji przemocy w rodzinie;

Harmonogram realizacji zadań

Zadanie	Osoba odpowiedzialna	Termin realizacji
<p>I. EDUKACJA SZKOLNA</p> <p>1. Realizacja treści podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w szkole podstawowej, gimnazjum i w szkole ponadgimnazjalnej w zakresie edukacji zdrowotnej - monitorowanie;</p>	wizytatorzy	Maj – czerwiec 2014
<p>2. Opracowanie i wdrażanie programów wychowawczych i profilaktyki pod kątem działań prozdrowotnych - monitorowanie;</p>	wizytatorzy	Maj - czerwiec 2014
<p>II. REALIZACJA PROGRAMU UPOWSZECHNIANIA ZALECEŃ EUROPEJSKIEGO KODEKSU WALKI Z RAKIEM, poprzez:</p> <p>1) popularyzowanie prozdrowotnego stylu życia, zgodnie z zaleceniami Europejskiego kodeksu walki z rakiem, jako sposobu na zapobieganie chorobom nowotworowym;</p> <p>2) kształtowanie postawy zdrowego stylu życia dzieci i młodzieży;</p> <p>3) popularyzację wczesnej diagnostyki przesiewowej.</p> <p>współpraca z Wojewódzkim Szpitalem im. Św. Łukasza w Tarnowie,</p>	Urszula Blicharz Delegatura Tarnów Dyrektorzy delegatur	Cały rok szkolny
<p>III. <u>PROMOCJA ZDROWEGO ODŻYWIANIA</u></p> <p>III.1 Promocja zdrowego stylu życia poprzez aktywność ruchową i zdrowe odżywianie – współpraca z Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie - Wydział Technologii Żywności;</p> <p>III.2 Promocja zdrowej żywności w stołówkach i sklepikach szkolnych - współpraca z Fundacją Banku Ochrony Środowiska i Fundacją „Szkoła na widelcu” oraz Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie - Wydział Technologii Żywności;</p> <p>Zadania:</p> <p>4) konferencje regionalne poświęcone tematyce zdrowego żywienia w szkołach;</p> <p>5) warsztaty kulinarne dla personelu dotyczące prozdrowotnego przygotowania posiłków dla uczniów</p> <p>6) konferencje prasowe dla dziennikarzy regionalnych.</p> <p>III.3 Profilaktyka nadwagi i otyłości u dzieci i młodzieży (w tym konkurs dla szkół podstawowych i gimnazjów "Sklepik wzorowy smaczny i zdrowy", koordynatorzy: Małgorzata Kulma, Małgorzata Frankowska); współpraca z Wydziałem Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz z Wojewódzką Stacją</p>	Urszula Blicharz Delegatura Tarnów Dyrektorzy delegatur	Cały rok szkolny

Sanitarno-Epidemiologiczną w Krakowie		
IV. PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE tj. stosowanie procedur postępowania w sytuacji podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie.- Niebieska karta – współpraca z Wydziałem Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w zakresie przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz z Komendą Wojewódzką Policji.	Aleksandra Sutkowska Wydział nadzoru KO	Cały rok szkolny Wg terminów wskazanych przez instytucję współpracującą
V. ZDROWIE V.1. Dziecko przewlekle chore w szkole – współpraca z Uniwersyteckim Szpitalem Dziecięcym w Krakowie ; V.2. Profilaktyka chorób płuc - współpraca ze Szpitalem Chorób Płuc w Jaroszowcu V.3. Zapobieganie próchnicy u dzieci; Wydział Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego (koordynator: Agnieszka Kargul) we współpracy z Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Krakowie	Aleksandra Sutkowska Wydział nadzoru KO	Cały rok szkolny Wg terminów wskazanych przez instytucję współpracującą
VI.REALIZACJA KRAJOWEGO PROGRAMU ZAPOBIEGANIA ZAKAŻENIOM HIV I ZWALCZANIA AIDS W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM - współpraca z Wydziałem Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz z Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Krakowie	Aleksandra Sutkowska	Wg harmonogramu
VII.ZAGROŻENIA CYWILIZACYJNE W KONTEKŚCIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO UCZNI VII.1.Współpraca ze Specjalistyczną Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną dla Dzieci z Niepowodzeniami Edukacyjnymi i Nauczycieli; VII.2. Współpraca z Kliniką Psychiatrii Dzieci i Młodzieży Uniwersyteckiego Szpitala Psychiatrycznego VII.3. Budowanie bezpiecznego środowiska edukacyjnego- współpraca z Fundacją FALOCHRON - Fundacja na Rzecz Bezpieczeństwa i Współpracy w Szkole ul. Hofmana 9, 30-210 Kraków; oraz Komendą Wojewódzką Policji; VII.4 Profilaktyka zaburzeń depresyjnych wśród młodzieży; współpraca z Wydziałem Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego (koordynator: Elżbieta Kuras) oraz z Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Krakowie	Aleksandra Sutkowska Wydział nadzoru KO	Cały rok szkolny Wg terminów wskazanych przez instytucję współpracującą
VIII. KSZTAŁTOWANIE WŁAŚCIWYCH POSTAW SPOŁECZNYCH W ZAKRESIE TRANSPLANTOLOGII - współpraca z Krakowskim Szpitalem Specjalistycznym im. Jana Pawła II w Krakowie; Oddział Kliniczny Chirurgii Serca, Naczyń i Transplantologii;	Urszula Blicharz Delegatura Tarnów Dyrektorzy delegatur	Cały rok szkolny

Polecana literatura z zakresu edukacji zdrowotnej:

Ośrodek Rozwoju Edukacji

1. Katarzyna Pankowska-Koc, Katarzyna Szczepkowska: Edukacja zdrowotna w wychowaniu fizycznym. Scenariusze lekcji dla gimnazjów”. Agencja Reklamowo-wydawnicza Althea DESIGN Sp. z o.o., Warszawa 2011.
2. Kierczak Urszula: „Metoda projektów w pracy nauczyciela wychowania fizycznego”. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2012.
3. Kowalewska Anna, Tabak Izabela: „Pakiet edukacyjny dla nauczycieli z zakresu profilaktyki palenia tytoniu”. Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2011.
4. Simovska Venka, Dadaczynski Kevin, Viig Nina, Tjomsland Hege, Bowker, Sue, Woynarowska Barbara, De riuter Silvia, Buijs Goof: „Narzędzie dla szkół” - przydatny dla wdrażania i realizacji programów zdrowego żywienia i aktywności fizycznej, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2011.
5. Wolny Barbara: „Edukacja zdrowotna w szkole”. Wydawnictwo Diecezjalne. Sandomierz 2008.
6. Woynarowska Barbara (red.): „Edukacja zdrowotna. Poradnik dla nauczycieli wychowania fizycznego w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych”. Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP. Kielce 2012.
7. Woynarowska Barbara (red.): „Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole. Poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli.”, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2011.
8. Woynarowska Barbara: „Edukacja zdrowotna. Podręcznik akademicki”. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
9. Young Ian: „Jak wspierać rozwój i zdrowie młodzieży”. Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2012.

Materiały do pobrania

Edukacja zdrowotna

 [Wspólne drugie śniadanie w szkole. Poradnik dla dyrektorów i pracowników szkół oraz rodziców uczniów](#)

Autorki: Barbara Woynarowska, Anna Oblacińska

[Scenariusze zajęć dla nauczycieli do pracy z rodzicami z zakresu profilaktyki palenia tytoniu](#)

Autor: Izabela Tabak

[Edukacja zdrowotna w podstawie programowej kształcenia ogólnego, jako fundament dla szkolnego programu profilaktyki](#)

Autor: Barbara Woynarowska

 [Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole ponadgimnazjalnej](#)

Praca zbiorowa pod redakcją Barbary Woynarowskiej

[!\[\]\(50ba758255c5d7cec2761495a31c7c80_img.jpg\) Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w gimnazjum](#)

Praca zbiorowa pod redakcją Barbary Woynarowskiej

[!\[\]\(3dfb8d66e81160ad61421a3452093d1b_img.jpg\) Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole podstawowej](#)

Praca zbiorowa pod redakcją Barbary Woynarowskiej

[Umiejętności życiowe – ważny komponent szkoły przyjaznej dziecku](#)

Tłumaczenie i opracowanie: V.Todorovska-Sokolovska

[Jestem aktywny i jem zdrowo-żyję kolorowo. Poradnik dla rodziców i nauczycieli dzieci w wieku wczesnoszkolnym](#)

[!\[\]\(de95854c7ee024cfadc48187bbb781b2_img.jpg\) Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole](#)

Poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli

[!\[\]\(6059a5aa8b4ca7bb793408023d6c6e42_img.jpg\) Pakiet edukacyjny dla nauczycieli z zakresu profilaktyki palenia tytoniu](#)

[Jak wspierać rozwój i zdrowie młodzieży](#)

Pakiet edukacyjny zgodny z koncepcją i metodami pracy szkoły promującej zdrowie.

[Stanowisko Ministra Edukacji Narodowej, Ministra Zdrowia oraz Ministra Sportu](#)

[!\[\]\(e3275251d0893157c3584e20c81dc3ba_img.jpg\) Wymagania i inne zapisy dotyczące zdrowego odżywiania i aktywności fizycznej w różnych przedmiotach nauczania.](#)

[Sprawozdanie z międzynarodowego spotkania koordynatorów programu Szkoły dla Zdrowia w Europie oraz partnerów realizujących program HEPS](#)

[Katalog i narzędzie HEPS](#)

[!\[\]\(235bfe13ebf007ce2eea9e689707fac7_img.jpg\) Scenariusze zajęć z zakresu kształtowania umiejętności psychospołecznych uczniów w praktyce szkolnej](#)

[Wymagania i inne zapisy dotyczące edukacji zdrowotnej w różnych przedmiotach nauczania. Wyciąg z Podstawy Programowej](#)

[Narzędzia dla szkół HEPS](#)

[Kodeks walki z rakiem](#)

- [Komiks dla dzieci](#)
- [Komiks dla młodzieży i dorosłych](#)

- [Kodeks w wersji dla lekarzy \(2012\)](#)
- [Kodeks w wersji dla pacjentów \(2012\)](#)
- [Skrócony Kodeks w wersji dla pacjentów](#)